

gionem non esse divinae originis, cum **immania** crima per eam sancirentur: sicut etiam nunc, ope eiusdem criterii, facile ostendi potest mahemedismum, budhismum esse falsas religiones.

168. Ad criterium revelationis *positivum* et *intrinsecum* revocari solet sublimitas, pulchritudo, harmonia **doctrinae** quae dicitur revelata. Quando enim tanta est illa sublimitas et harmonia, ut inspectis viribus humanae rationis, certo **innotescat**, praecomen talis doctrinae non potuisse a se illam invenire, nec ab aliis hominibus illam ediscere; merito concluditur eam accepisse a Deo extraordinario ac supernaturali modo illam **communicante**. Hinc huiusmodi criterium proprie revocatur ad unum ex criteriis extrinsecis, de quibus mox dicemus. Adverte **interim**, excellentiam ac sublimitatem doctrinae inservire quidem **confirmandae** fidei eorum qui iam credunt, aut iam aliis motivis **comprobatae**; sed parum esse aptum atque commodatum ad veram **revelationem** inveniendam; nam nonnisi paucorum ingenium **ita** est excultum, ut possit diversa doctrinae capita rite expendere, atque invicem comparare, ut totius revelationis sublimitatem et **harmoniam** admiretur; tum quodammodo subiectivum est et **ambiguum** idem criterium, cum difficile sit determinare sublimitatis **gradum** qui ad rem conficiendam requiritur, et plura quae aliquibus sublimia apparent, aliis, urgentibus praesertim passionibus, sint contemptui; praesertim vero quando in eadem doctrina **mysteria** inveniuntur: tunc enim verificari potest illud Apostoli (I. Cor. I. 18. seqq.): « Verbum enim crucis, pereuntibus quidem **stultitia** est: iis autem qui salvi flunt, id est nobis, Dei virtus. **Scriptum** est enim: perdam sapientiam sapientium, et prudentiam prudentium reprobabo. Ubi sapiens? ubi scriba? ubi conqueritor huius saeculi? Nonne stultam fecit Deus sapientiam huins mundi? Nam **quia** in Dei sapientia non cognovit mundus per sapientiam Deum; placuit Deo per stultitiam praedicationis salvos facere credentes. Quoniam et Judaei signa petunt, et Graeci sapientiam **quaerunt**; nos autem praedicamus Christum crucifixum: Judaeis **quidem** scandalum, Gentibus autem stultitiam; ipsis autem **vocatis** Judaeis, atque Graecis, Christum Dei virtutem, et Dei sapientiam ».

169. Quare criteria revelationis *positiva sunt* praincipue *extrinseca*, quae facta sunt quaedam sensibilia **omnium** captui accom-

modata, atque ad miracula et prophetias reducuntur. Unde Christus Dominus ipse dixit (Jo. XV. 24.): « Si opera non fecisset, quae nemo alius fecit, peccatum non haberent ». Et Conc. Vat. docuit (Const. *Dei Filius*, cap. 3.): « Ut... fidei nostrae obsequium rationi consentaneum esset, voluit Deus cum internis Spiritus Sancti auxiliis externa iungi revelationis suae argumenta, facta scilicet divina, atque imprimis miracula et prophetias, quae cum Dei omnipotentiam et infinitam scientiam luculenter monstrant, divinae revelationis signa sunt certissima et omnium intelligentiae accommodata. Quare tum Moyses et prophetae, tum ipse maxime Christus Dominus, multa et manifestissima miracula et prophetias ediderunt; et de Apostolis legimus: illi autem profecti praedicaverunt ubique, Domino cooperante, et sermonem confirmante, sequentibus signis. Et rursum scriptum est: Habemus firmorem propheticum sermonem, cui bene facitis attendentes quasi lucernae lucenti in caliginoso loco ».

170. Nos auctoritate praesertim confecimus (*de Virt. Infusis*, n. 700. seqq.), revelationem christianam (quam unice veram demonstrabimus) credibilem fieri debere miraculis aliisque externis signis. Nunc vero debemus intimam miraculi ac prophetiae naturam serutari; ut patefiat intrinseca, quam habent, vis probandi divinam originem doctrinae, in cuius confirmationem eduntur.

ARTICULUS NONUS

Utrum miracula sint possibilia.

§ I.

Germanus conceptus miraculi declaratur.

171. Neminem latet, rationalistarum opus late nunc esse per orbem diffusum; illudque eo tendere, ut naturam rationemque nostram ita extollat, ut quidquid supernaturale sapit, penitus reiciat. Nemo ergo mirabitur si omni vi contendunt non modo existentiam ac cognoscibilitatem miraculi, sed ipsam eius possibili-

tatem denegare: optime enim norunt, miraculis semel admissis, revelationem ac ordinem supernaturalem iis invicte probari (1). Hinc est quod Concilium Vat. (Const. *Dei Filius*, can. 4. in cap. 3.) opportunissime docuit: « Si quis dixerit, miracula nulla fieri posse, proindeque omnes de iis narrationes, etiam in Sacra Scriptura contentas, inter fabulas vel mythos ablegandas esse; aut miracula certo cognosci numquam posse, nec iis divinam religionis christianaem originem rite probari; anathema sit ».

172. Cetera quae in hac definitione continentur deinde expposituri, in hoc articulo de miraculi possibilitate quaestionem instituimus. Antequam tamen illam vindicemus, necesse est miraculi ipsius genuinam notionem tradere. Itaque notetur imprimis, quae *miracula* audiunt saepe etiam vocari *virtutes*, *signa*, *portenta*, *prodigia*; quorum nominum differentiam explicat D. Thomas (2-2. q. 178. a. 1.), dicens: « In miraculis duo possunt attendi: unum quidem est id quod fit, quod quidem est aliquid excedens facultatem naturae; et secundum hoc miracula dicuntur *virtutes*. Aliud est id propter quod miracula fiunt, scilicet ad manifestandum aliquid supernaturale; et secundum hoc communiter dicuntur *signa*: propter excellentiam autem dicuntur *portenta*, vel *prodigia*, quasi procul aliquid ostendentia ».

173. Sed retineamus commune nomen *miraculi*: ipsa enim vis vocis rei declarandae inservit. Nam, uti monet D. Thomas (Qq. disp., de Miraculis, a. 2.): « Miraculi nomen a mirando est sumptum. Ad admirationem autem duo concurrunt; quorum unum est, quod causa illius, quod admiramus, sit occulta; secundum, quod

(1) Em. Episcopus Pictaviensis haec ad rem paeclare scribit: (*Troisième Instruction etc.*, Œuvres V. 5. pag. 106. seq.): « Le miracle qui appartient à l'ordre des faits, est infiniment plus probant pour les multitudes que tous les autres genres d'arguments; c'est par lui qu'une religion révélée s'impose et se popularise... La plupart des doctrines révélées se donnant elles-mêmes pour de mystères, et ne pouvant avoir l'évidence intrinsèque en leur faveur, il en résulte que le thaumaturge disparu, les objections rationnelles et les fins de non recevoir abondent à l'encontre du révélateur. Guerre donc et guerre à mort au miracle: tel est le mot d'ordre, telle est la consigne de la coalition rationaliste. Pas de raison à alléguer. C'est ici un principe premier dont on n'a pas le droit de demander la preuve: le miracle n'existe pas, le miracle n'est pas possible; quiconque admet le miracle devient le transfuge de la raison, le maudit de la philosophie, l'excommunié de la critique; il y a un abîme entre lui et la science positive ».

in eo, quod miramur, appareat aliquid per quod videatur contrarium eius debere esse quod miramur. Sic aliquis posset mirari, si videret ferrum ascendere ad calamitam, ignorans calamitae virtutem, cum videatur quod ferrum naturali motu debeat tendere deorsum. Hoc autem contingit dupliciter: uno modo secundum se, alio modo quoad nos. Quoad nos quidem quando causa effectus, quam miramur, non est occulta simpliciter, sed occulta huic vel illi, nec in re, quam miramur, est dispositio repugnans effectui, quem miramur, secundum rei veritatem, sed solum secundum opinionem admirantis. Et ex hoc contingit quod id quod est uni mirum vel admirabile, non est admirabile alteri; sicut sciens virtutem calamitae per doctrinam vel per experimentum, non miratur praedictum effectum: ignorans autem miratur. Secundum se autem aliquid est mirum vel admirabile, cuius causa simpliciter est occulta, et quando in re est contraria dispositio secundum naturam effectui, qui appetit; et ista non solum possunt dici mira in actu vel mira in potentia, sed etiam miracula, quasi habentia in se admirationis causam. Causa autem occultissima et remotissima a nostris sensibus est divina, quae in rebus omnibus secretissime operatur. Et ideo illa, quae sola virtute divina fiunt in rebus illis, in quibus est naturalis ordo ad contrarium effectum vel ad contrarium modum faciendi, dicuntur proprie miracula: ea vero quae natura facit, nobis tamen vel alicui nostrum occulta, vel etiam quae Deus facit nec aliter nata sunt fieri nisi a Deo, miracula dici non possunt, sed solum mira vel mirabilia ».

174. Ex quibus facile patet, iuxta Angelicum Doctorem, duo ad rationem miraculi requiri: — 1) ut eius causa sit per se ac simpliciter occulta; ac proinde sit Deus, cuius « essentiam, ut inquit (c. g. l. 3. c. 101.), nullus homo in statu huius vitae intellectu capere potest » — 2) ut « in re (q. 6. de pot. a. 2. c.) sit contraria dispositio secundum naturam effectui qui appetit ». Hae duae conditiones accurate exponendae sunt, ut miraculi natura penitus cognoscatur, simulque praecipuae difficultates contra eius possibilitatem praecipuerintur.

175. I. Ab altera exordientes, iuxta quam miraculum est « effectus praeter ordinem naturae, seu contrarius rei dispositioni secundum naturam », notamus imprimis necessitatem huius condi-

tionis; defectu enim ipsius, effectus *excedens* facultatem naturae, et consequenter habens causam *per se occultam*, nempe Deum, non dicitur nec est miraculum. « *Creatio*, inquit D. Thomas (1. p. q. 105. a. 7. ad 1.), et iustificatio impii, etsi *a solo Deo* fiant, non tamen, proprie loquendo, miracula dicuntur, quia non sunt nata fieri per alias causas; et ita *non contingunt praeter ordinem naturae*, cum haec ad ordinem naturae *non* pertineant ».

176. Ut vero eiusdem conditionis *indoles* perspiciatur, adverte, *ordinem* semper dicere multiplicatatem reductam ad unitatem; hinc ubi dantur plures effectus, qui *ad unam causam* reducuntur, ibi datur aliquis ordo. Plures autem sunt causae, quarum unaquaque habere potest plures effectus; hinc etiam plures ordines existunt ac considerari possunt. Distinguimus ergo, quod ad rem praesentem attinet, triplicem ordinem: ordinem *particularem*, seu alicuius naturae, cui potest esse *oppositus* aliquis effectus; ordinem *universalem*, seu rerum *omnium* creatarum ad invicem; ordinem denique *universalissimum*, qui *est* rerum *omnium* creatarum ad primam causam, Deum. Sed *praestat* audire D. Thomam, qui (c. g. l. 3. c. 98.) ait: « *Accipi potest* duplicitis ordinis consideratio, quorum unus quidem dependet *ex prima omnium causa*, unde et omnia complectitur; alius *particularis*, qui *ex aliqua causa* creata dependet, et continet illa *quae causae* illi subduntur: et hic quidem multiplex est, secundum *diversitatem* causarum *quae inter* creaturas inveniuntur, unus tamen *eorum* sub altero continetur, sicut et causarum una sub altera *existit*: unde oportet quod omnes *particulares* ordines *universalis* ordine contineantur, et ab illo descendant, qui inveniuntur in rebus, secundum quod *a prima causa* dependent. Huiusmodi exemplum *in* politicis considerari potest, nam omnes domestici unius patris *familias* ordinem quemdam ad invicem habent, secundum quod *ei* subduntur. Rursus autem tam ipse paterfamilias, quam omnes *alii* qui sunt suae civitatis, ordinem quemdam ad invicem habent, et ad principem civitatis, qui iterum cum omnibus qui sunt in *regno* aliquem ordinem habet ad regem ».

177. Quando igitur miraculum dicitur opus *praeter ordinem naturae*, de quonam ordine id *intelligi* debet? Certe non debet intelligi de ordine *particulari*. « *Non sufficit*, inquit D. Thomas

(1. p. q. 110. a. 4.), ad rationem miraculi, si aliiquid fiat praeter ordinem naturae alicuius particularis; quia sic cum aliquis proicit lapidem sursum, miraculum faceret, cum hoc sit praeter ordinem naturae lapidis. Ex hoc ergo aliiquid dicitur esse miraculum, quod fit *praeter ordinem totius naturae creatae* ».

178. Sed ipse ordo totius naturae creatae potest, ut diximus, considerari vel secundum quod res omnes creatae ordinantur ad invicem (*ordo universalis*), vel secundum quod ordinantur ad Deum (*ordo universalissimus*): quinam ergo est ille ordo *totius naturae*, praeter quem dicitur esse miraculum? Iuverit fortasse quaestionem ipsam paulo aliter proponere, ut clarius intelligatur tota D. Thomae doctrina de hac re.

179. In ordine universalis possunt considerari — 1) res ipsae ordinatae — 2) principium, a quo ordo ille procedit; quod nihil aliud est nisi divina *praeordinatio* complectens scientiam dirigentem, voluntatem imperantem, et bonitatem, ad quam omnia ultimo diriguntur. « *Ordinem autem universalem*, inquit D. Thomas (c. c. 98.), secundum quem omnia ex divina providentia ordinantur, possumus considerare duplice, scilicet quantum ad res *quae subduntur* ordini, et quantum ad ordinis rationem, *quae ex principio ordinis dependet...* Si autem consideremus *praedictum ordinem* quantum ad rationem a principio dependentem... ordo ille procedit, ut dictum est (c. 97.), *ex scientia et voluntate Dei* omnia ordinante in suam bonitatem sicut in finem ». Hinc quando miraculum dicitur opus « *praeter ordinem totius naturae* », comparari potest vel cum divina *praeordinatione*, vel cum rebus ipsis naturalibus *quae ab illa ordinantur*; ac propterea duplex exsurgit quaestio: — 1) estne miraculum opus *praeter divinam praeordinationem*, seu opus quod Deus non *praeordinavit* (*praeter ordinem universalissimum*)? — 2) estne opus *praeter res naturales* *quae divinae praeordinationi* subduntur, seu *praeter ordinem* ipsis inditum (*praeter ordinem universalem*)?

180. Iamvero evidens est, miraculum non ita dici « *praeter ordinem totius naturae* », ut sit *praeter divinam praeordinationem*. Nam « *non est possibile*, inquit D. Thom. (cit. c. 98.), quod Deus aliiquid faciat quod non sit ab eo volitum, cum creature ab ipso non procedant naturaliter, sed per voluntatem, ut ostensum est

(lib. 2. cap. 23.). Neque etiam est possibile ab eo aliquid fieri quod eius scientia non comprehendatur, cum voluntas esse non possit nisi de aliquo noto. Neque iterum est possibile quod in creaturis aliquid faciat quod in suam bonitatem non sit ordinatum sicut in finem, cum sua bonitas sit proprium obiectum voluntatis ipsius. Similiter autem cum Deus sit omnino immutabilis, impossibile est quod aliquid velit quod prius noluerit, aut aliquid de novo incipiat scire, vel in suam ordinet bonitatem. Nihil igitur Deus facere potest quin sub ordine suae providentiae cadat, sicut non potest aliquid facere quod eius operationi non subdatur ».

181. Ex qua D. Thomae theoria funditus evertitur antiqua obiectio contra possibilitatem miraculi, a recentioribus incredulis repetita. Dicunt nempe: si miraculum fieri posset, cum illud sit « praeter totius naturae ordinem », aliquid effugisset divinam scientiam ordinem illum dirigentem: atque divina voluntas, quae eumdem ordinem voluit, mutaretur, etc. — « Deus, inquit D. Thomas (de pot. q. 6. a. 1. ad 6.), non facit contra rationes naturales mutabili voluntate; nam Deus ab aeterno praevidit et voluit se facturum, quod in tempore facit. Sic ergo instituit naturae cursum, ut tamen praeordinaretur in aeterna sua voluntate, quod praeter cursum istum quandoque facturus erat ». Et (ibid. ad 12.): « Ars divina non totam seipsam explicat in creaturarum productione, et ideo secundum artem suam potest alio modo aliquid operari, quam habeat cursus naturae. Unde non sequitur, quod si potest facere contra cursum naturae, possit facere contra suam artem. Nam et homo artifex potest aliud artificiatum facere per suam artem contrario modo, quam prius fecit ».

182. Quare superest ut miraculum dicatur opus « praeter totius naturae ordinem », prout est praeter naturam et ordinem ipsi inditum (praeter ordinem *universalem*). Quoniam igitur in hoc sita est ratio miraculi, notetur — 1) nomine *naturae* hie significari « substantiam rei creatae prout est suarum operationum idoneum principium » — 2) Si sumatur complexus omnium creaturarum substantiarum, habetur id quod dicitur *natura universa* — 3) Cum in operatione creaturarum substantiarum constantia quaedam sit: rerum mundanarum vires concipi possunt velut normis quibusdam temperatae, ut constanter eodem modo operentur. Hae normae, et

in concreto ipsae vires prout his normis affectae concipiuntur, *leges naturae* nominantur — 4) Modus autem constans harum actionum et ad propositum finem collineans, *ordo naturae* audit — 5) Denique consequentio effectum constanter a creaturarum viribus enascentium, *cursus naturae* nuncupatur. Quae tria, quoniam mutuo se inferunt, promiscue usurpari solent (Liberatore, Cosmol. cap. 4. a. 1.). Unde miraculum dicitur « praeter totius naturae ordinem » vel quia superat vires creatarum substantiarum (naturae universae), seu nulla vis est in natura producendi talem effectum; vel quia, licet eas non superet, seu licet sint vires capaces producendi effectum aliquem, earumdem tamen *leges* et modum operandi (ordinem naturae) praetergreditur.

183. Atque ex his iam colligi potest, quomodo concipiatur, quod Deus operetur *miraculum*; etsi necesse non sit aliquem determinatum modum assignare. Potest enim Deus, qui infinitae virtutis est vel — 1) producere effectum, ad quem producendum nulla est vis in natura — vel 2) producere effectum, quem vires naturae producere possunt, at sine illis — vel 3) continere vires rerum naturalium ne agant quod natae sunt agere; potest ex. gr. impedire quominus ignis comburat: quod tertium efficere potest vel a) subtrahendo concursum — vel b) tribuendo agenti transeuntem activitatem contrariam, quae frustrat effectum activitatis propriae, etc. Sed haec clariora fient ex mox dicendis de divisione miraculi.

184. Ad absolvendam hanc doctrinam, unum adhuc quaeri potest, utrum nempe miraculum dici possit opus *contra naturam*? Ut respondeamus huic quaestioni, animadivertimus posse aliquid dici contra naturam vel *simpliciter*, vel *secundum quid*, prout repugnat *omni* etiam *universalissimae*, vel solum *alicui* inclinationi naturae. Ad hanc pertinet nexus et dependentia operationis uniuscuiusque creaturae tum respectu sui, tum aliarum causarum creatarum; quemadmodum ad inclinationem *universalissimam* pertinet subiectio et dependentia omnimoda creaturarum a Deo.

185. Iamvero satis constat ex dictis, miraculum esse *contra naturam secundum quid*; at nullo modo potest dici *simpliciter contra naturam*. Etenim — 1) non est simpliciter contra naturam id, ad quod natura est quodammodo in potentia; atqui respectu Dei omnes creaturae sunt in potentia (obedientiali) ut moveantur